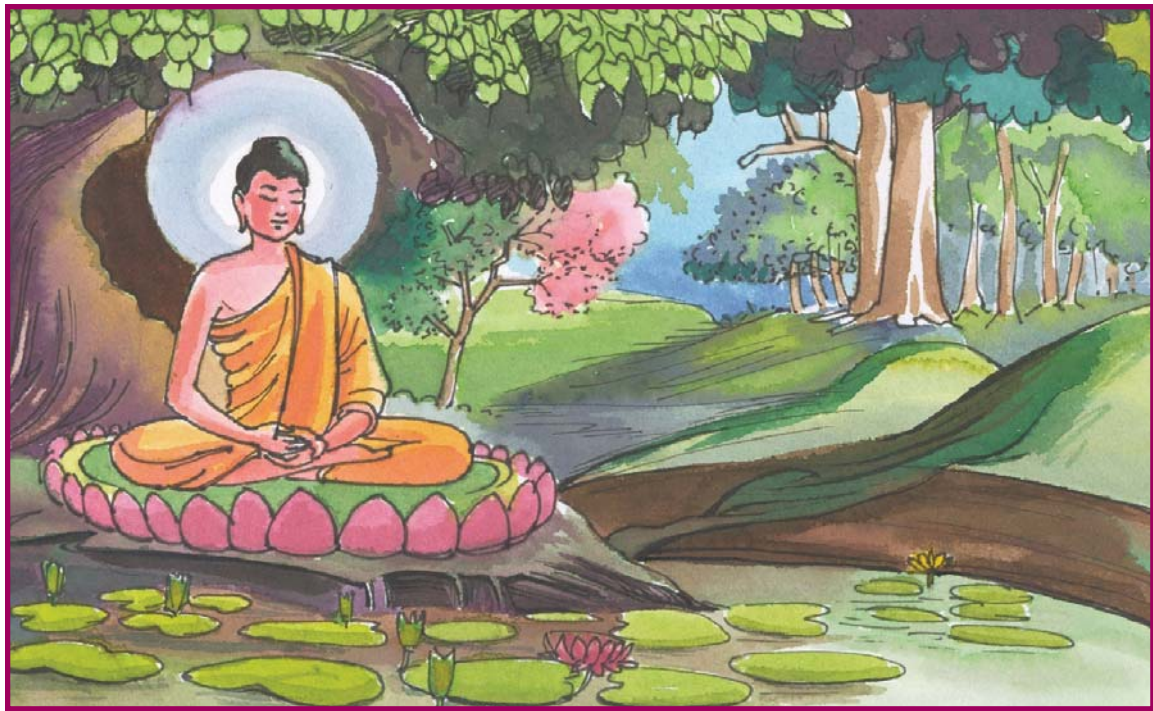

โสตถิยะ ถวายหญ้าคา

พระสิทธัตถะเสด็จออกจากป่าสาละริมฝั่งแม่น้ำเนรัญชราไปยังต้นอัสสัตถพฤกษ์ (ต้นโพธิ์) ซึ่งอยู่ริมฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเนรัญชรา ระหว่างทางพบคนตัดหญ้าชื่อโสตถิยะ โสตถิยะเกิดความเลื่อมใสในอัมฤชถวายหญ้าคา ๘ กำมือ พระพุทธองค์ทรงนำไปปูลาดเป็นบัลลังก์ที่ใต้ต้นอัสสัตถพฤกษ์ ผินพระพักตร์ไปทางทิศตะวันออกทางแม่น้ำเนรัญชรา หันพระปฤษฎางค์ไปทางลำต้นอัสสัตถพฤกษ์

พระองค์ทรงตั้งสัตยาธิษฐานในพระทัยว่า “ถ้าเรายังไม่ได้บรรลุพระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณตราบใด เราจักไม่ยอมลุกขึ้นตรานั้น แม้ว่าเลือด แม้ว่าเนื้อ จะเหือดแห้งไป เหลือแต่หนัง เอ็น และกระดูกก็ตามที”

ตรัสรู้

พระสิทธัตถะทรงมีพระทัยแน่วแน่ประทับนั่งไม่หวั่นไหวที่บัลลังก์ใต้ต้นอัสสัตถพฤกษ์ ทรงเริ่มบำเพ็ญสมาธิให้เกิดในพระทัยด้วยวิธีที่เรียกว่า เข้าฌาน^๔ แล้วทรงบรรลุญาณ ๓ ไปตามลำดับ คือ

ตกเวลาปฐมยาม (ประมาณ ๓ ทุ่ม) ทรงบรรลุญาณที่ ๑ เรียกว่า “บุพเพนิวาสานุสสติญาณ” หมายถึง ความรู้แจ้งถึงอดีตชาติ ทั้งของตนเองและผู้อื่น

ตกเวลามัชฌิมยาม (ประมาณเที่ยงคืน) ทรงบรรลุญาณที่ ๒ เรียกว่า “จตุปปาทญาณ” หมายถึง ความรู้แจ้งถึงความจตุ คือ ดับและเกิดของสัตว์โลก ตลอดถึงความแตกต่างกันที่เรียกว่า กรรม

ตกเวลาปัจฉิมยาม (ประมาณหลังเที่ยงคืน) ทรงบรรลุญาณที่ ๓ เรียกว่า “อาสวักขญาณ” หมายถึง ความรู้แจ้งถึงความสิ้นไปของกิเลส ได้แก่ รู้อรุณสัง ๔ (ความจริงอันประเสริฐ ๔ ประการ) คือความทุกข์ เหตุเกิดของทุกข์ ความดับทุกข์ และวิธีดับทุกข์

นับแต่เวลานั้นพระองค์ก็ได้ชื่อว่าเป็น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คือ พระผู้ตรัสรู้^๕ ได้ด้วยพระองค์เอง ในคืนวันเพ็ญเดือนวิสาขะ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ ก่อนพุทธศักราช ๔๕

^๔ เข้าฌาน : วิธีเพ่งจิตจับอยู่ที่สิ่งใดสิ่งหนึ่งเพียงสิ่งเดียวนาน ๆ จนจิตสงบแน่วไม่ฟุ้งซ่านเป็นสมาธิ ทรงบรรลุฌาน

^๕ ตรัสรู้ : การรู้แจ้งด้วยตนเอง (ใช้เฉพาะพระพุทธองค์)

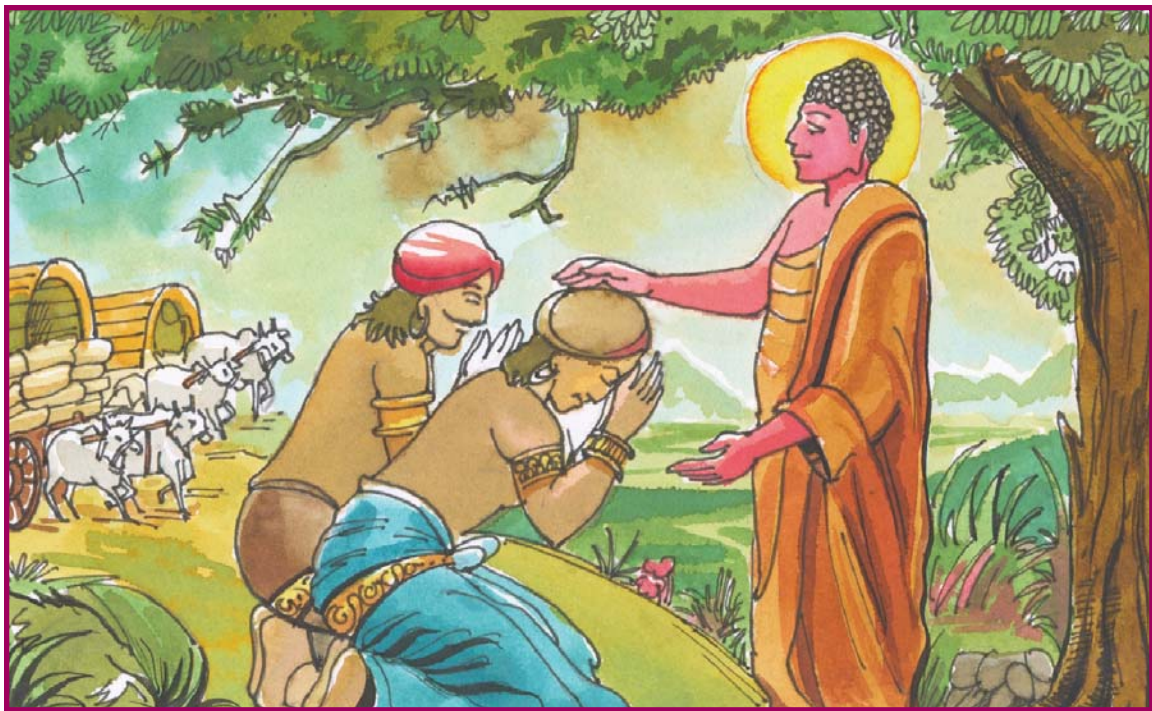
เสวยวิมุตติสุข

ครั้นตรัสรู้แล้ว พระพุทธองค์ได้ประทับเสวยวิมุตติสุข^{๑๐} เป็นเวลา ๗ สัปดาห์ ในสถานที่ ๗ แห่ง แห่งละ สัปดาห์ คือ

- สัปดาห์แรก พระพุทธองค์ประทับนั่งที่ “รัตนบัลลังก์” ใต้โคนต้นพระศรีมหาโพธิ์ที่ตรัสรู้
- สัปดาห์ที่ ๒ เสด็จจากรัตนบัลลังก์ ไปประทับยืนทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของต้นพระศรีมหาโพธิ์ ทอดพระเนตรดูต้นพระศรีมหาโพธิ์ และ รัตนบัลลังก์ เรียกสถานที่นี้ว่า “อนิมิสสเจตีย์”
- สัปดาห์ที่ ๓ ทรงนิมิต “รัตนจงกรม” เสด็จจงกรม อยู่ทางทิศเหนือของต้นพระศรีมหาโพธิ์ เรียกสถานที่นี้ว่า “รัตนจงกรมเจตีย์”
- สัปดาห์ที่ ๔ เสด็จไปประทับนั่งบนเรือนแก้ว ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของต้นพระศรีมหาโพธิ์ พิจารณาพระอภิธรรม เรียกสถานที่นี้ว่า “รัตนฆรเจตีย์”
- สัปดาห์ที่ ๕ เสด็จไปประทับนั่งที่โคนต้นอชปาลนิโครธ ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของต้นพระศรีมหาโพธิ์
- สัปดาห์ที่ ๖ เสด็จไปประทับนั่งที่โคนต้นมุจลินท์ (ต้นจิก) ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของต้นพระศรีมหาโพธิ์
- สัปดาห์ที่ ๗ สัปดาห์สุดท้าย เสด็จไปประทับนั่งที่ใต้ต้นราชายตนะ (ต้นเกตุ) ทางทิศใต้ของต้นพระศรีมหาโพธิ์

^{๑๐} วิมุตติสุข : ความสุขที่เกิดจากการหลุดพ้น

อุบาสกคู่แรก

ในสัปดาห์ที่ ๗ ที่พระพุทธองค์ประทับเสวยวิมุตติสุขที่ได้โคนต้นราชายตนะ มีพ่อค่านายกองเกวียนสองคน ชื่อ ตปุสสะ และ ภัลลิกะ เดินทางด้วยขบวนเกวียนหลายร้อยเล่มมาจากอุกกถชนบท

ทั้งสองเห็นพระพุทธองค์เกิดความเลื่อมใสศรัทธา จึงนำข้าวสัตตุงและสัตตูก้อน^{๑๑} เข้าไปถวาย พระพุทธองค์ทรงรับอาหารด้วยบาตรศิลาที่ทำจากตมหาราชทั้ง ๔ นำมาถวาย

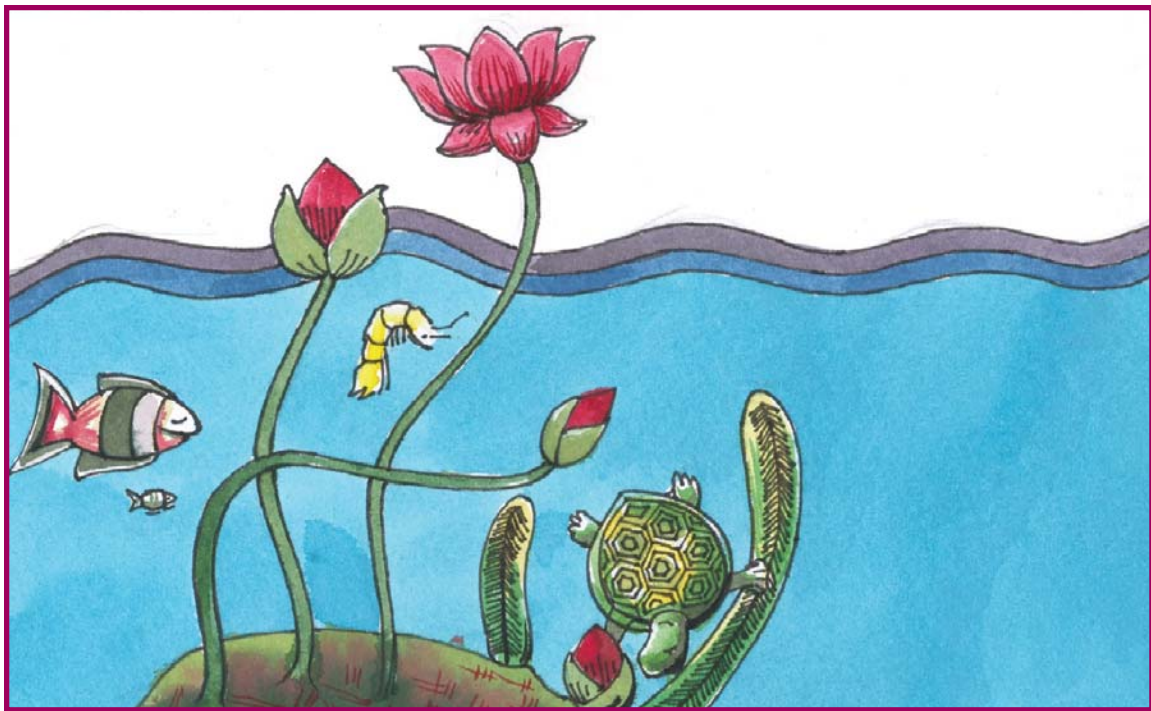
เมื่อพระพุทธองค์เสวยแล้ว ตปุสสะ และภัลลิกะ ได้แสดงตนเป็นอุบาสกในพระพุทธศาสนา ขอถึง พระพุทธ และพระธรรม ว่าเป็นที่พึ่งตลอดชีวิต (ด้วยเวลานั้นยังไม่มีพระสงฆ์)

พระพุทธองค์ทรงประทานพระเกศาธาตุ ๘ เส้น ให้ทั้งสองไปเป็นที่บูชา นับได้ว่าพ่อค้าทั้งสองเป็นอุบาสก หรือพุทธศาสนิกชนคู่แรกในพระพุทธศาสนา

^{๑๑} ข้าวสัตตุง และสัตตูก้อน : ข้าวตูข้าวที่ตำเป็นผง หรือนำผงข้าวมาปั้นเป็นก้อน

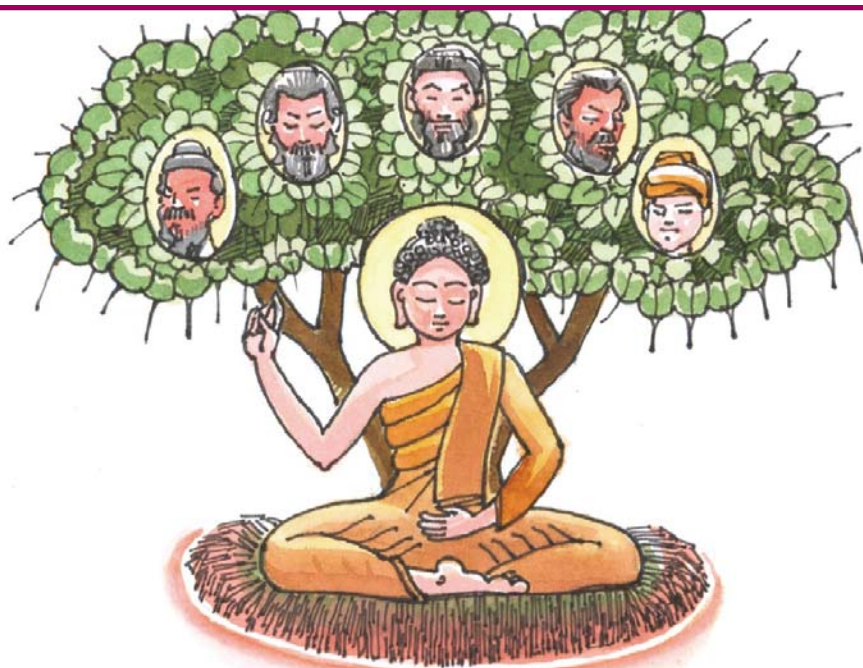

บัว ๔ เหล่า คน ๔ ประเภท

ครั้งย่างเข้าสู่ปดาห์ที่ ๘ พระพุทธองค์ทรงพิจารณาเห็นว่า “ธรรม” ที่พระองค์ตรัสรู้มานั้นลึกซึ้งยากที่ใครจะรู้ตาม แต่พระองค์ทรงเกิดพระมหากรุณาธิคุณต่อสัตว์โลก จึงตัดสินพระทัยแสดงธรรม ทรงพิจารณาอุปนิสัยของสัตว์โลกเปรียบเทียบความแตกต่างแห่งระดับสติปัญญาของคนเป็น ๔ ประเภท เปรียบได้กับบัว ๔ เหล่า คือ

๑. อุกษฎิ์ตัญญู คนที่มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด ได้ยินได้ฟังเพียงเล็กน้อยก็รู้แจ้งและแตกฉาน เหมือนดอกบัวพ่นน้ำพร้อมที่จะบานทันที
๒. วิปจิตัญญู คนที่มีสติปัญญาปานกลาง ได้ยินได้ฟังและอธิบายขยายความเพียงเล็กน้อยก็รู้แจ้งและแตกฉาน เปรียบเหมือนดอกบัวชูตัวอยู่เสมอน้ำ ปล่อยข้ามคืน ขึ้นโผล่พ่นน้ำก็บานทันที
๓. เนยยะ คนที่มีสติปัญญาน้อย จะต้องได้รับฟังหลายครั้งหลายหน และศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม จึงจะเข้าใจ เปรียบเหมือนดอกบัวที่อยู่กลางน้ำ ถ้าไม่ชอกช้ำไปเสียก่อนก็จะโผล่พ่นน้ำ แม้จะใช้เวลานานแต่ก็บานในที่สุด
๔. ปทปรมะ คนที่สติปัญญาอ่อน ยากที่จะสั่งสอน เปรียบเหมือนดอกบัวที่จมอยู่ใต้น้ำ เปื้อนโคลนตม ไม่อาจขึ้นมาบานได้ เพราะตกเป็นภักษาของปลาและเต่าเสียก่อน

ตัดสินพระทัยแสดงธรรม

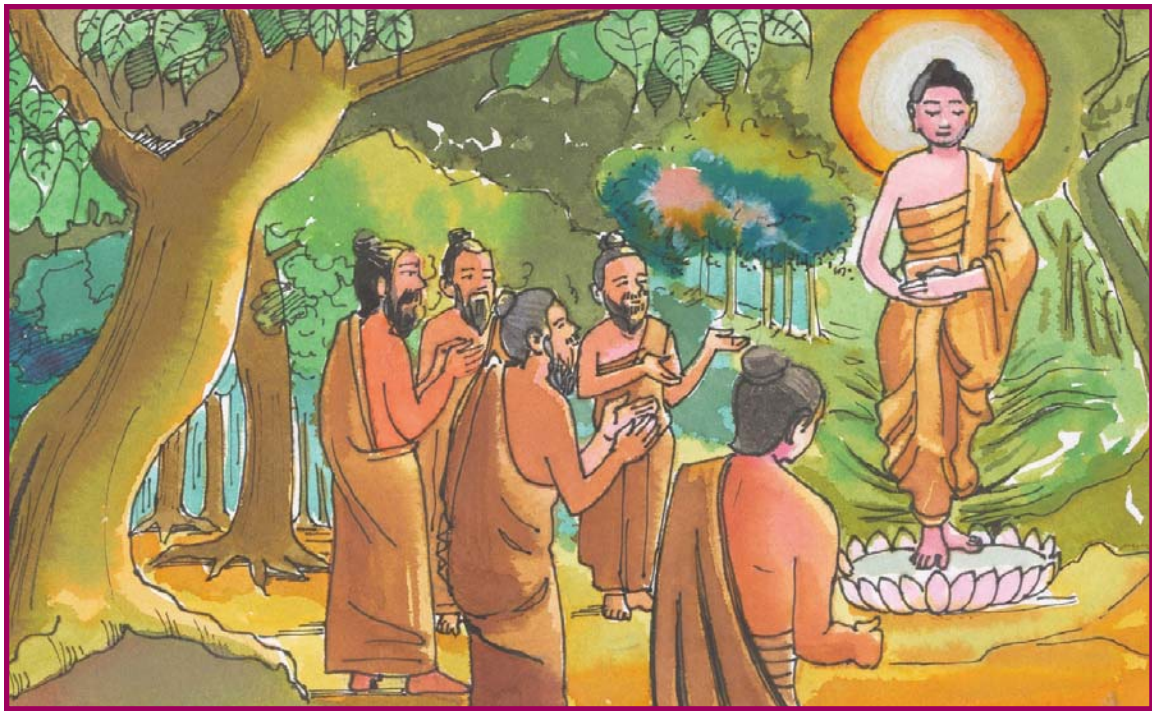
เมื่อพระพุทธองค์ได้ตัดสินพระทัยที่จะแสดงธรรมโปรดสัตว์โลก พระองค์ทรงพิจารณาว่าจะแสดงธรรมแก่ใครก่อน มีใครบ้างที่จะเข้าใจในคำสอนของพระองค์ได้อย่างรวดเร็ว

ครั้งแรกพระองค์ทรงระลึกถึงอาจารย์อาฬารดาบส และอุททกดาบสผู้เคยสอนพระองค์ แต่ก็ทรงทราบด้วยพระญาณว่าทั้ง ๒ ท่าน มรณภาพไปแล้วเมื่อไม่กี่วันนี่เอง

พระองค์ทรงระลึกต่อไปถึงนักบวชปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ ผู้เคยอุปการะต่อพระองค์เมื่อคราวบำเพ็ญทุกรกิริยา

พระองค์ทรงดำริว่า “นักบวชปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ เมื่อได้ฟังธรรมของพระองค์ ก็จะสามารถรู้ตามได้ทันที เนื่องจากมีอุปนิสัยแก่กล้า” ครั้นเห็นอย่างนี้แล้ว พระพุทธองค์จึงตัดสินพระทัยเสด็จไปแสดงธรรมโปรดนักบวชปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน แขวงเมืองสารนาถ เขตเมืองพาราณสี แห่งแคว้นกาสิ

เสด็จโปรดปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕

พระพุทธองค์เสด็จไปถึงป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ในขณะที่นักบวชปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ กำลังนั่งสนทนากัน เรื่องของพระพุทธองค์ว่าจะทรงมีสุขหรือทุกข์ประการใด ทันใดนั้นนักบวชปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ ได้แลเห็นพระพุทธองค์มาแต่ไกลต่างลงความเห็นกันว่าพระองค์เสด็จมาเพื่อต้องการผู้ดูแล จึงตกลงกันว่าจะไม่ไหวไม่ลูก รับบาตรและจีวร แต่จะปูลาสนะไว้ หากจะนั่งก็นั่งเองไม่มีการเชื่อเชิญ

แต่ครั้งพระพุทธองค์เสด็จเข้ามาใกล้ นักบวชปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ ต่างสุมข้อตกลงทั้งหมด กุลิกอุชพาภัน ลูกขึ้นต้อนรับพระพุทธองค์อย่างที่เคยทำมาแต่ก่อน รูปหนึ่งรับบาตรจีวร รูปหนึ่งปูลาสนะ รูปหนึ่งถวายน้ำล้างเท้า รูปหนึ่งถวายเป็นรองเท้า รูปหนึ่งถวายเป็นเชิงบาตร

แต่อย่างไรนั้น นักบวชปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ ทั้งหมดก็ยังแสดงอาการกระด้างกระเดื่อง ไม่เชื่อว่าพระพุทธองค์ตรัสรู้บรรลुพระโพธิญาณแล้ว จนพระองค์ต้องเตือนให้ระลึกถึงความหลังว่าพระองค์เคยตรัสสออย่างนี้มาก่อนหรือไม่ เมื่อนักบวชปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ ได้สติ พระพุทธองค์ตรัสบอกว่า พระองค์ได้บรรลุความเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว ที่เสด็จมาที่นี่ก็เพื่อจะมาแสดงธรรมโปรด

ปฐมเทศนา

ครั้นรุ่งเช้าวันอาสาฬหปุณณมี เพ็ญเดือน ๘ พระพุทธองค์ทรงแสดงธรรมเทศนากัณฑ์แรกโปรดนักบวช ปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ เรียกธรรมเทศนากัณฑ์แรกนี้ว่า “ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร” มีความโดยย่อว่า

“การทรมานตนเองให้ลำบาก และการปล่อยชีวิตไปตามความใคร่ ไม่ใช่ทางตรัสรู้ มัชฌิมาปฏิปทา คือ ทางสายกลาง เพื่อตรัสรู้”

“มัชฌิมาปฏิปทา คือ การปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ตามมรรคมีองค์ ๘ คือ ความเห็นชอบ ความดำริชอบ วาจาชอบ การงานชอบ เลี้ยงชีพชอบ ความเพียรชอบ ระลึกชอบ และตั้งใจชอบ หรือกล่าวโดยย่อ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา”

เมื่อพระพุทธองค์แสดงธรรมจบลง โภณฑัญญะได้ดวงตาเห็นธรรมบรรลุโสดาปัตติผล^{๑๒} ทูลขอบวชเป็นพระภิกษุพระพุทธองค์ทรงบวชให้ด้วยวิธีเอหิภิกขุอุปสัมปทา^{๑๓} เมื่อบวชแล้วมีชื่อเรียกขานกันว่าพระอัญญาโกณฑัญญะ

พระอัญญาโกณฑัญญะ เป็นพระสงฆ์องค์แรกในพระพุทธศาสนา ทำให้มีพระรัตนตรัยครบบริบูรณ์ คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์

^{๑๒} โสดาปัตติผล : ผลคือการถึงกระแสนิพพาน เป็นการบรรลุอุบายมรรคขั้นแรก จะมีการเวียนว่ายตายเกิดอีก ๗ชาติ

^{๑๓} เอหิภิกขุอุปสัมปทา : วิธีอุปสมบทโดยเรียกให้มาเป็นภิกษุ เป็นวิธีที่พระพุทธเจ้าทรงบวชให้ด้วยพระองค์เอง ภิกษุที่บวชด้วยวิธีนี้เรียกว่า เอหิภิกษุ

แสดงอนัตตลักขณสูตร

รุ่งขึ้นวันแรม ๑ ค่ำ พระพุทธองค์ได้แสดงธรรมโปรดวัปปะกับภัททิยะเป็นการเฉพาะ จนทั้งสอง ได้บรรลุโสดาปัตติผล แล้วทูลขอบวช พระพุทธองค์ทรงบวชให้ด้วยวิธีเอหิภิกขุอุปสัมปทา

รุ่งขึ้นวันแรม ๒ ค่ำ พระพุทธองค์ได้แสดงธรรมโปรดมหานามะ กับอัสสชิเป็นการเฉพาะ จนทั้งสอง ได้บรรลุโสดาปัตติผล แล้วทูลขอบวช พระพุทธองค์ทรงบวชให้ด้วยวิธีเอหิภิกขุอุปสัมปทา เช่นกัน

ต่อมาในวันแรม ๕ ค่ำ พระพุทธเจ้าทรงเห็นพระปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ มีอุปนิสัยแก่กล้าสามารถบรรลุ อรหัตตผล^{๑๔} ได้ จึงทรงแสดงอนัตตลักขณสูตรให้ฟังพร้อมกัน มีความโดยย่อว่า

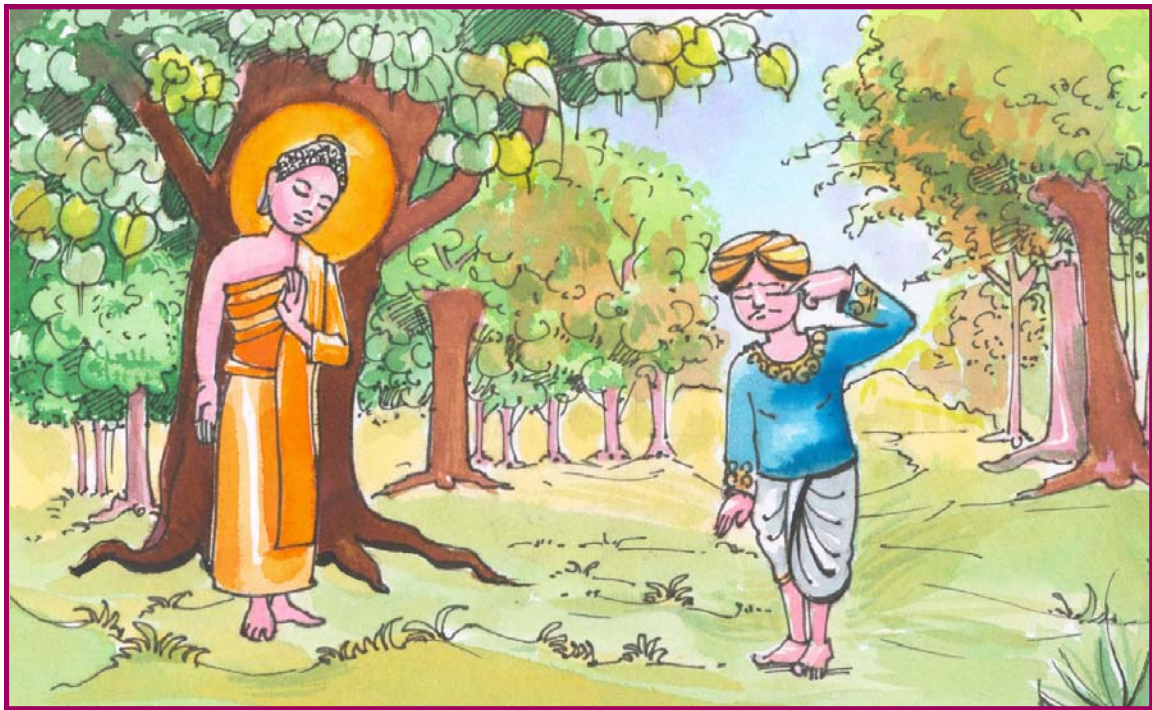
“รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ...ไม่ใช่ตัวตน จึงไม่ควรยึดถือ”

ส่งผลให้พระปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ ได้บรรลุเป็นพระอรหันต์พร้อมกัน

ครั้งนั้น มีพระอรหันต์เกิดขึ้น ๖ องค์ คือ องค์สัมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระสาวกทั้ง ๕ คือ พระ อัญญาโกณฑัญญะ พระวัปปะ พระภัททิยะ พระมหานามะ และพระอัสสชิ โดยพระสาวกทั้ง ๕ ได้สมญานาม ว่า พระปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕

^{๑๔} อรหัตตผล : ผลคือการสำเร็จเป็นพระอรหันต์สามารถดับกิเลสได้ทั้งหมด ไม่มีการกลับชาติมาเกิดอีก

ยสะออกบวช

ยสะ เป็นลูกชายเศรษฐีเมืองพาราณสี เกิดความเบื่อหน่ายความวุ่นวายที่เกิดขึ้นในบ้าน จึงออกจากบ้านเดินเปล่งวาจาไปตามทางสู่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ว่า “ที่นี่วุ่นวายหนอ ที่นี่ขัดข้องหนอ”

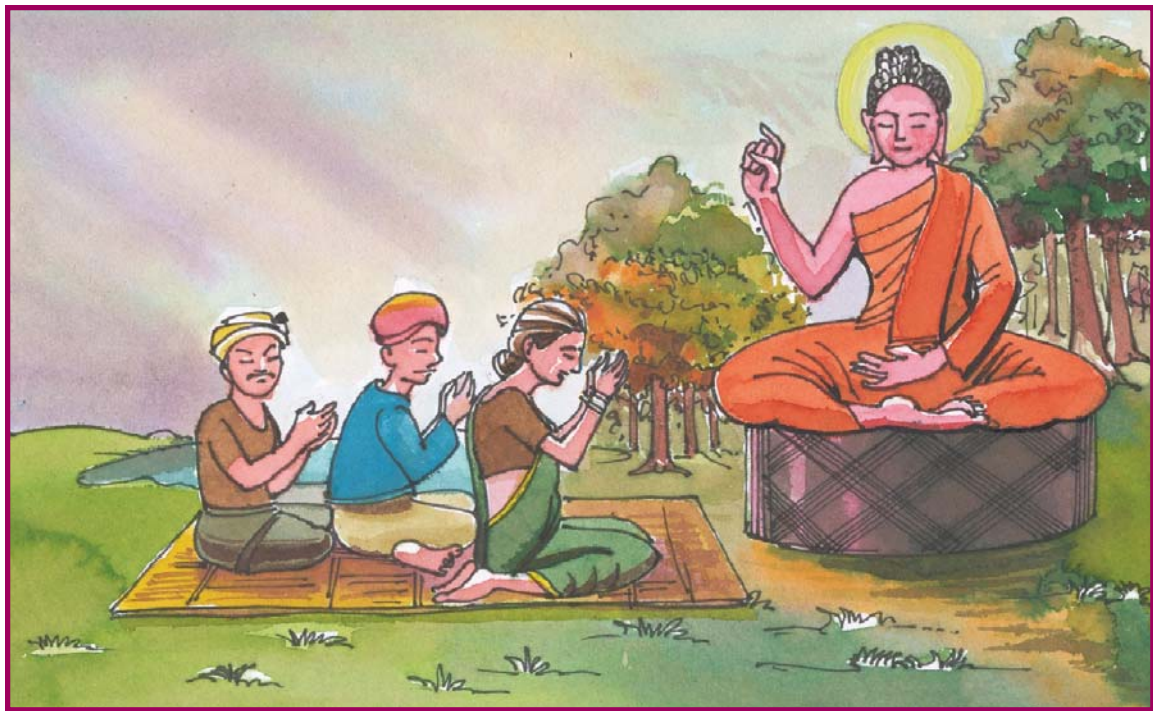
พระพุทธองค์ทรงได้ยินจึงได้ตรัสว่า “ที่นี่ไม่วุ่นวาย ที่นี่ไม่ขัดข้อง”

ยสะรู้สึกยินดีเมื่อได้ยินพระดำรัสของพระพุทธองค์ จึงเข้าไปกราบแทบพระบาท พระพุทธองค์จึงแสดงอนุปพุททิกา^{๑๕} และอริยสัง ๔ ไปรต ยสะ เมื่อยสะฟังธรรมเทศนาจบได้บรรลุโสดาปัตติผล

ต่อมาพระพุทธองค์ได้แสดงธรรมเทศนาแก่ชนที่เดียวกันนั้น ไปรตบิดาของยสะซึ่งออกมาตามหาลูกชายได้ฟังเมื่อบิดาของยสะฟังธรรมเทศนาจบได้บรรลุโสดาปัตติผล ยสะได้ฟังเป็นครั้งที่ 2 และได้บรรลุอรหัตตผลขณะที่ยังอยู่ในเพศคฤหัสถ์ แล้วทูลขอบวช พระพุทธองค์ทรงบวชให้ด้วยวิธีเอหิภิกขุอุปสัมปทา

^{๑๕} อนุปพุททิกา : เทศนาที่แสดงไปโดยลำดับจากง่ายไปหายาก เพื่อพอกจิตผู้ฟังให้หมดจดเป็นขั้น ๆ จนพร้อมจะฟังอริยสัง มี 5 อย่างคือ พรณณาทาน-ศีล-สวรรค์ (ความสุขใจด้วยกาม)-โทษของกาม และผลของการออกจากกาม

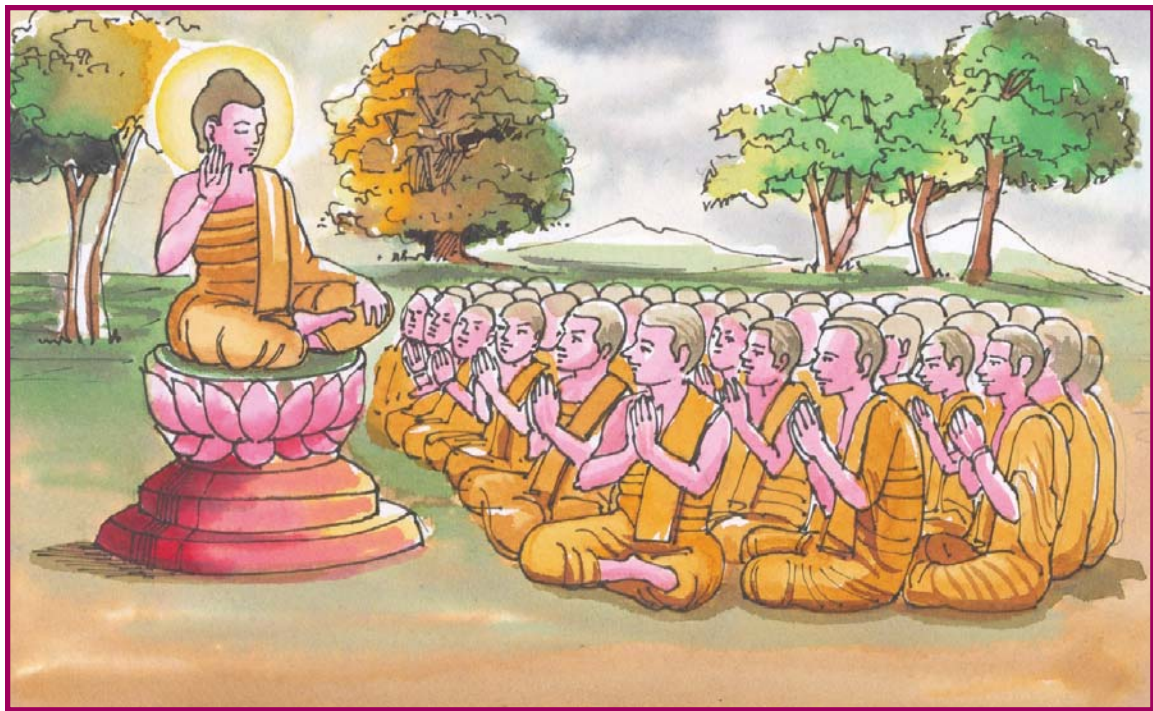

ปฐมอุบาสก อุบาสิกา ผู้ถึงพระรัตนตรัย

รุ่งเช้าวันต่อมาพระพุทธองค์และพระยสะไปรับภัตตาหารที่บ้านพระยสะ พระพุทธองค์ทรงแสดงอนุปุพพิกา และอริยสัจ ๔ ให้มารดา และอดีตภรรยาของพระยสะฟัง ทำให้ทั้งสองได้บรรลุโสดาปัตติผล

บิดา มารดา และอดีตภรรยาของพระยสะได้แสดงตนขอถึงพระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม และ พระสงฆ์ เป็นที่พึ่งตลอดชีวิต นับได้ว่าทั้งสามเป็นปฐมอุบาสก อุบาสิกา ผู้ถึงพระรัตนตรัย เป็นที่พึ่ง ที่ระลึก

พระอรหันต์สาวก ๖๐ รูป

หลังจากพระยสะออกบวชแล้วไม่นาน สหายของพระยสะซึ่งเป็นลูกเศรษฐีชาวเมืองพาราณสี ๔ คน คือ วิมลละ สุพาหุ ปุณณชิ และควัมปติ และสหายอีกกลุ่มหนึ่งเป็นชาวชนบท ๕๐ คน ทราบข่าวพระยสะออกบวชเกิดความสนใจใคร่จะรู้ธรรม จึงทูลขอบวชศึกษาธรรมตามพระยสะ

พระพุทธองค์ทรงบวชให้ด้วยวิธีเอหิภิกขุอุปสัมปทาและแสดงธรรมสั่งสอนจนทุกรูปสำเร็จเป็นพระอรหันต์
ในเวลานั้นพระพุทธองค์ทรงมีพระอรหันต์สาวก ๖๐ รูป

เมื่อรวมพระพุทธองค์ด้วยก็มีพระอรหันต์เกิดขึ้นแล้วในโลก ๖๑ รูป

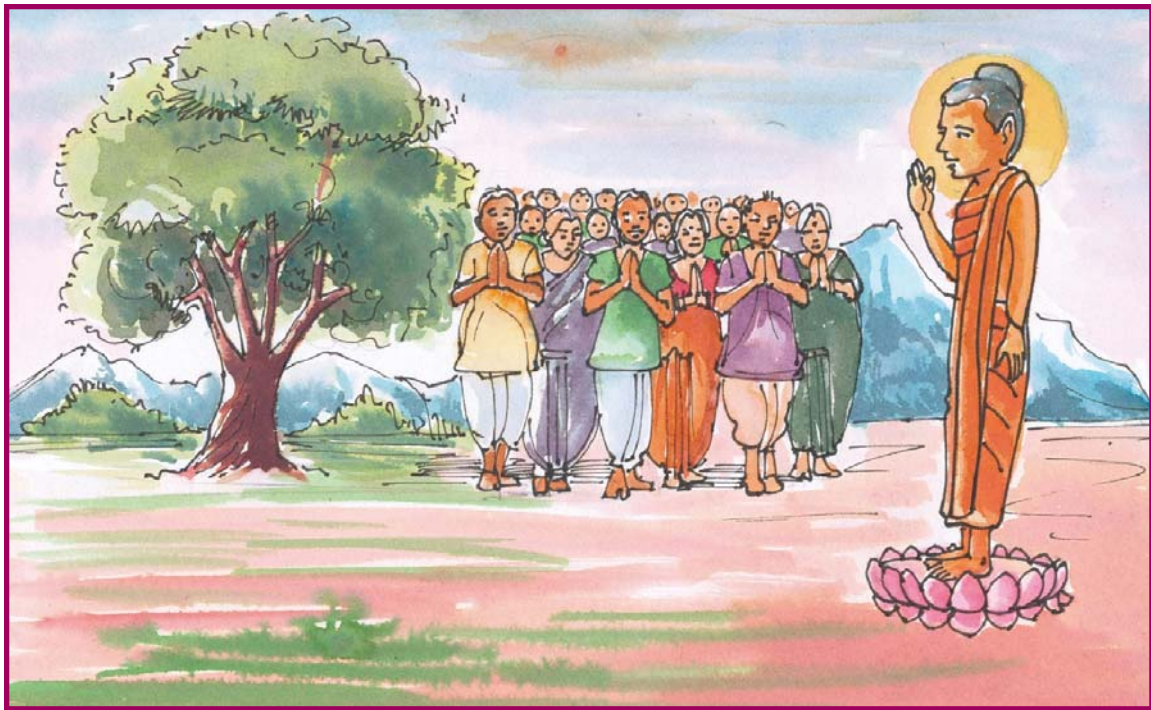
ประกาศธรรม

เมื่อพระพุทธองค์ได้พระสาวกถึง ๖๐ รูปแล้ว ซึ่งถือว่ามากพอสมควร พระพุทธองค์จึงทรงจัดส่งพระสาวกออกไปประกาศธรรม โดยมีพระดำรัสว่า

“ภิกษุทั้งหลาย เราหลุดพ้นจากบ่วงเครื่องผูกมัดทั้งปวงแล้ว แม้พวกท่านทุกรูปก็เหมือนกัน ขอพวกท่านจงจาริกไปประกาศธรรมในชนบทต่างๆ เพื่อประโยชน์ และความสุขแก่คนเป็นอันมาก จงแยกกันไปแห่งละรูป แสดงธรรมขั้นต้น ขั้นกลาง และขั้นสูงอันบริสุทธิ์ ที่เราได้ประกาศไว้แล้ว”

ครั้นทรงส่งพระสาวกไปประกาศธรรมแล้ว รุ่งขึ้นวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๒ พระพุทธองค์ก็เสด็จไปตำบลอุรุเวลาเสนานิคม สถานที่ที่พระองค์เคยอาศัยในการบำเพ็ญทุกรกิริยามาก่อนที่จะตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

แสดงธรรมโปรดภัททวัคคีย์

ระหว่างทางที่พระพุทธองค์เสด็จ ขณะทรงแวะพักที่ไต้ต้นไม้แห่งหนึ่งในไร่ฝ้าย ได้มีพระราชกุมารของกษัตริย์โกศลจำนวน ๓๐ องค์ มีนามเรียกว่า ภัททวัคคีย์ ได้พาพระชายาประภาสปา แต่พระราชกุมารพระองค์หนึ่งไม่มีพระชายา จึงนำหญิงคนิกามาเป็นเพื่อน หญิงคนิกานั้นได้ขโมยเครื่องประดับหลบหนีไป ทำให้ภัททวัคคีย์ทั้ง ๓๐ องค์ ต้องเที่ยวตามหาและได้มาพบพระพุทธองค์

พระพุทธองค์ทรงเตือนภัททวัคคีย์ให้แสวงหาตัวเองดีกว่า เพราะจะทำให้ได้ความสุขที่แท้จริง จากนั้นจึงแสดงอนุปุพพิกขา และอริยสัง ๔ ให้ฟัง ทำให้ภัททวัคคีย์ทั้ง ๓๐ องค์ ได้บรรลุโสดาปัตติผล แล้วทูลขอบวช

พระพุทธองค์ทรงบวชให้ด้วยวิธีเอหิภิกขุอุปสัมปทา แล้วส่งไปประกาศธรรมในทิศต่างๆ

โปรดขกิลสามพี่น้อง

พระพุทธองค์ได้เสด็จถึงตำบลอุรุเวลาเสนานิคม เขตกรุงราชคฤห์ ขณะนั้นได้มีขกิล ๓ คนพี่น้อง ตระกูลกัสสปะ ปลุกอาศรมอาศัยอยู่เรียงกัน ตามลำดับคือ

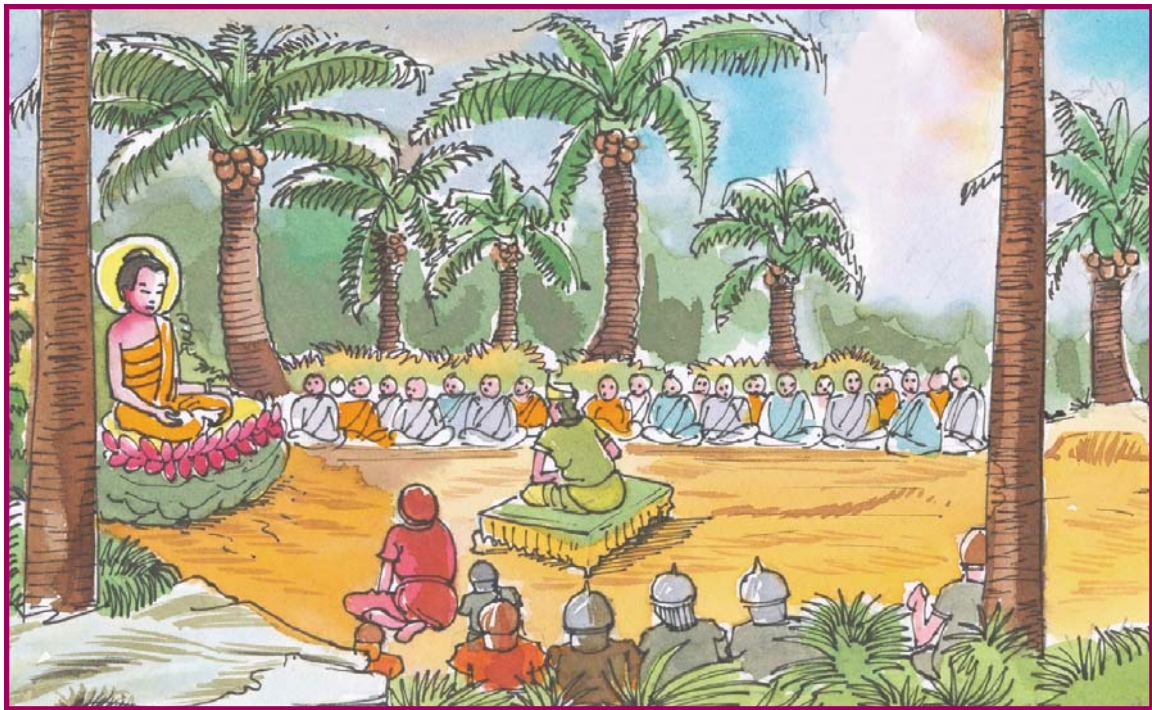
พี่ชายคนโต ชื่อว่า อุรุเวลากัสสปะ มีบริวาร ๕๐๐ คน ตั้งอาศรมอยู่ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม

พี่ชายคนที่ ๒ ชื่อว่า นทีกัสสปะ มีบริวาร ๓๐๐ คน ตั้งอาศรมอยู่ที่ริมฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา

น้องชายคนสุดท้อง ชื่อว่า คยากัสสปะ มีบริวาร ๒๐๐ คน ตั้งอาศรมอยู่ที่ตอนใต้ของคิ่งน้ำ ตำบลคยาสิสสะ ทั้งหมดถือลัทธิบูชาไฟ และเป็นคณาจารย์ใหญ่ที่มีคนเคารพนับถือมาก

พระพุทธองค์ทรงใช้เวลาโปรดขกิลสามพี่น้อง อยู่นานถึง ๒ เดือน ทั้ง ๓ พี่น้อง พร้อมบริวารจึงมีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาทูลขอบวชเป็นพระภิกษุพระพุทธองค์ทรงบวชให้ด้วยวิธีเอหิภิกขุอุปสัมปทา และทรงแสดงธรรมโปรดขกิลจนได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ ทำให้พระองค์มีสาวกเพิ่มขึ้นอีก ๑,๐๐๓ รูป

โปรดพระเจ้าพิมพิสาร

เมื่อโปรดขลุกลสามพี่น้อง พร้อมทั้งบริวารแล้ว พระพุทธองค์พร้อมทั้งพระสาวก ๑,๐๐๓ รูป เสด็จไปยังกรุงราชคฤห์ เมืองหลวงแห่งแคว้นมคธ ประทับอยู่ที่สิฏฐิวัน (สวนตาลหนุ่ม) นอกกรุงราชคฤห์

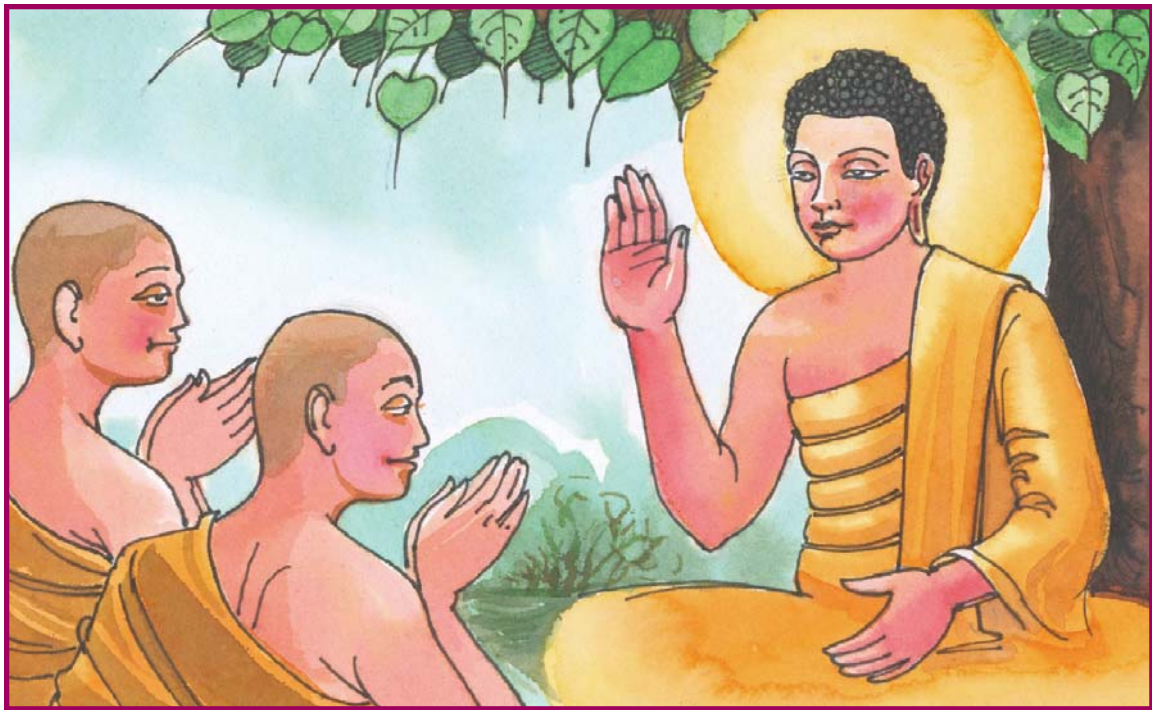
พระเจ้าพิมพิสารทรงทราบข่าวนี้ เสด็จไปเฝ้าพร้อมด้วยข้าราชการและประชาชนจำนวนมาก

พระพุทธองค์ทรงแสดงธรรมโปรด ส่งผลให้ชาวเมืองจำนวนมากประกาศตนเป็นพุทธศาสนิกชน พระเจ้าพิมพิสารบรรลุโสดาปัตติผล

พระเจ้าพิมพิสารทรงมีพระราชศรัทธาถวายอุทยานสวนไม้ไผ่ หรือเวฬุวัน เพื่อเป็นวัดแก่พระสงฆ์ มีพระพุทธองค์เป็นประมุข วัดเวฬุวันจึงเป็นวัดแห่งแรกในพระพุทธศาสนา

พระอัครสาวก

ขณะที่พระพุทธองค์และพระสาวกประทับอยู่วัดเวฬุวัน มีปริพาชก^{๑๖} หนุม ๒ สหาย คือ อุบัติสสะ และ โกลิตะ พาบริวารจำนวน ๒๕๐ คน เข้าไปเฝ้าพระพุทธองค์ พระพุทธองค์ทรงแสดงธรรมโปรด ทำให้บริวารของทั้งสองบรรลุลอรหันตผล ส่วนอุบัติสสะ และ โกลิตะ ผู้เป็นหัวหน้ายังมีได้สำเร็จจรรหัตตผลในวันนั้น ทั้งสองและบริวารทูลขอบวช พระพุทธองค์ทรงบวชให้ด้วยวิธีเอหิภิกขุอุปสัมปทา

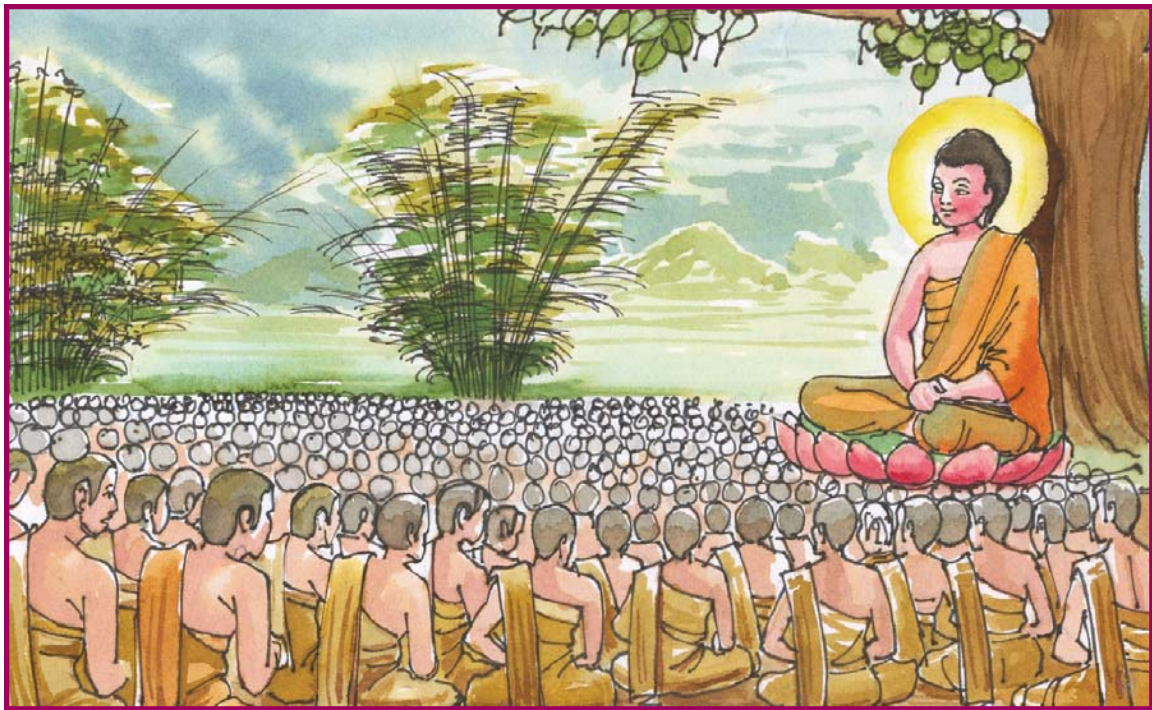
หลังจากนั้น ๗ วัน พระโกลิตะง่วงนอนมากขณะที่ปฏิบัติธรรม พระพุทธองค์จึงตรัสสอนวิธีแก้ง่วง อาทิ ให้เอาฝ่ามือแยงหู เอาฝ่ามือลูบตัว เอาน้ำลูบตา แล้วแหงนดูดาว พระโกลิตะปฏิบัติตามจนหายง่วง พระพุทธองค์จึงแสดงธรรมโปรด ทำให้พระโกลิตะบรรลुเป็นพระอรหันต์

ส่วนพระอุบัติสสะ ขณะที่นั่งถวายงานพัดพระพุทธองค์ ได้ฟังธรรมที่พระพุทธองค์แสดงแก่ที่ชนฆมานพ หลานพระอุบัติสสะ ที่ถ้าสุกรขาตา ทำให้พระอุบัติสสะบรรลุเป็นพระอรหันต์

ต่อมาพระพุทธองค์ทรงยกย่องพระอุบัติสสะ เป็นพระอัครสาวกเบื้องขวา นิยมเรียกตามชื่อมารดาว่า พระสารีบุตร (บุตรของนางสารี) และยกย่องพระโกลิตะ เป็นพระอัครสาวกเบื้องซ้าย นิยมเรียกตามชื่อมารดาว่า พระมหาโมคคัลลานะ (บุตรของนางโมคคัลลี)

^{๑๖} ปริพาชก : นักบวชชายนอกพระพุทธศาสนาสมัยพุทธกาล ในประเทศอินเดีย ขอบัญจรไปในที่ต่าง ๆ เพื่อแสดงทรรศนะทางศาสนาและปรัชญาของตน

โอิวาทปาฏิโมกข์

ในตอนบ่ายของวันเพ็ญเดือน ๓ (วันมาฆบูชา) พระพุทธองค์ทรงประชุมพระสาวก ณ วัดเวฬุวัน เป็นการประชุมที่ประกอบด้วยองค์ ๔ เรียกว่า “จาตุรงคสันนิบาต” คือ

๑ วันนั้นเป็นวันมาฆปุณณมี ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือนสาม

๒ พระภิกษุจำนวน ๑,๒๕๐ รูป มาประชุมกันโดยมิได้มีการนัดหมาย

๓. พระภิกษุทั้งหมดนั้น ล้วนเป็นพระอรหันต์ผู้ได้อภิญญา ๖

๔. พระภิกษุทั้งหมดนั้น ล้วนอุปสมบทด้วยวิธีเอหิภิกขุอุปสัมปทา คือ พระภิกษุที่พระพุทธองค์ทรงเป็นผู้บวชให้

พระพุทธองค์ทรงเห็นว่าการประชุมอันประกอบด้วยองค์ ๔ ดังกล่าวนี เป็นโอกาสดียิ่ง จึงทรงแสดงหลักธรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนา ที่เรียกว่าโอิวาทปาฏิโมกข์^{๑๓} มีความโดยย่อว่า “จงทำดี ละเว้นความชั่ว และทำใจให้บริสุทธิ์” หลังจากการประชุม พระพุทธองค์ได้ส่งพระสาวกทั้ง ๑,๒๕๐ รูป ออก ไปประกาศธรรมในพระพุทธศาสนา

^{๑๓}โอิวาทปาฏิโมกข์ : หลักคำสอนสำคัญ หรือหัวใจของพระพุทธศาสนา มีความโดยย่อ คือ “จงทำดี ละเว้นความชั่ว และทำใจให้บริสุทธิ์”

